

**Нови възможности за бизнеса
при закрила на продуктови иновации
и бизнес идентификатори
чрез „промишлен дизайн“
за територията на ЕС**

**New Opportunities for Business in Protecting
Product Innovations and Business Identifiers
Through „Industrial Design“ for the EU Territory**

Мария Маркова¹

SUMMARY

The study focusses on the legal nature of industrial design and its legal protection in the EU, taking into account the most recent and updated texts of the relevant EU Directive and Regulation in response to the digitisation of design activities, business, and society as a whole.

The aim is to present and analytically examine the fundamental issues of EU design law arising from updated legislation, that are of importance for designers, applicants, implementers, and holders of the exclusive rights. The analysis focusses on Regulation (EU) 2024/2822 and Directive (EU) 2024/2823 of the European Parliament and of the Council in comparison with the previously enacted Council Regulation (EC) No 6/2002 on Community

¹ Проф. д.н. Мария Маркова, катедра „Интелектуална собственост“, УНСС, e-mail: m.markova@unwe.bg, <https://orcid.org/0000-0001-6582-6135> (Maria Markova, prof. DSc., IPD, UNWE, e-mail: m.markova@unwe.bg, <https://orcid.org/0000-0001-6582-6135>).

designs and a Directive 98/71/EC on the legal protection of designs. Particular attention is given to industrial design as a suitable and flexible instrument for protecting product innovations and business identifiers within the territory of the EU, emphasising the amendments to the EU Directive and Regulation in the field of design resulting from the digitalisation of design, business and society as a whole.

The study adopts a systematic approach and employs a comprehensive methodology, involving a legal comparison of enacted substantive and procedural norms, combined with an examination of cases of Community designs already registered under current Council Regulation (EC) No 6/2002. The results allow to formulate conclusions and proposals to improve "industrial design" object.

KEYWORDS

Industrial Design; EU Design; Intellectual Property

ВЪВЕДЕНИЕ

Индустриите, свързани със създаването и широката употреба на дизайн, представляват почти 16% от БВП и 14% от всички работни места в Европейския съюз. Още през 2020 г. е установена потребността за модернизиране на разпоредбите на ЕС за закрила на дизайна, които са в сила повече от 20 години. Съветът на ЕК приема в края на 2024 г. пакет за реформи в дизайна на ЕС. Законодателството включва два текста: преработени Директива 98/71/ЕО и Регламент 6/2002 относно правната закрила на дизайните в ЕС, които вече са Regulation of EU Design (Eu) 2024/2822 и Directive of EU Design (EU) 2024/2823.

Целта на статията е да се представи без претенция за изчерпателност регламентацията на обекта „промишлен дизайн“ в новия европейски правен ред в сравнение с предходните материални и процедурни аспекти в съответствие с възможностите, предоставяни от новите за дизайнерите и за бизнеса в условията на настоящия конкурентен и дигитален пазар.

Необходимостта от актуализиране на законодателството в областта на дизайна е свързана с преодоляване на значителните различия в регулаторната рамка, за да се подобрят условията за функционирането на единния пазар. Тези несъответствия или не позволяват, или значително нарушават условията на равнопоставеност за предприятията в рамките

на ЕС, като намаляват не само собствената им конкурентоспособност, но и тази на ЕС като цяло.

В този контекст трябва да се има предвид, че системата за дизайн на ЕС е изградена на принципа на съвместно съществуване и допълване между националните законодателства на страните – членки на ЕС, и общоевропейската закрила на дизайна. Въпреки че съществува пълноценна система, в която са уредени всички въпроси на материалното и процесуалното право, текущото ниво на сближаване на законодателството, отразено в Директивата и Регламента, е ограничено до избрани разпоредби на материалното право. За да се осигури ефективното и устойчиво съвместно съществуване и взаимното допълване, е необходимо да се създаде цялостна хармонизирана система за закрила на дизайна в Европа със сходни съществени правила и основни процедурни норми в отделните страни – членки на ЕС.

Законодателството на ЕС² в тази област преминава през редица проблеми и несъвършенства, започнали преди повече от 20 години. Могат да се открият няколко области, които изискват решения.

- Преработване на дефиницията на обекта „индустриален дизайн“ за създадени в графичен и уебрежими лога, уебсайтове и други цифрови бизнес идентификатори.
- Синхронизиране на регулацията на промишления дизайн във всички страни от ЕС, за да се избегне асинхронът на уредбата във връзка с национални особености в режима.
- Привеждане на законодателството в съответствие с изискванията на съвременния конкурентен глобален цифров пазар.
- Предлагане на дизайнерите и на бизнеса на по-широки и по-евтини възможности за закрила на техния дизайн в продукти и в бизнес идентификатори, като се използва само една заявка, независимо от класификационния индекс на Локарно.
- Гарантиране на свободното използване на дизайни, които са достъпни в творческата и бизнес среда, при спазване на авторските права и правата върху регистриран промишлен дизайн и при условията на кумулативна закрила.

² Regulation (EU) 2024/2822 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024, accessible to 2025, January <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2822/oj/eng>; Directive of EU design(eu) 2024/2823of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024, accessible to 2025, January <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2823/oj/eng>; <https://www.euipo.europa.eu/bg/design>

- Най-новите и актуализирани правни норми ще бъдат представени едновременно в Регламента на ЕС за дизайна от 2024/2822 и Директивата на ЕС за ЕС дизайн от 2024/2823 в сравнителен анализ с предишните норми по следния начин: I. Материалноправни норми и II. Процедурно правни норми.

I. МАТЕРИАЛНОПРАВНИ НОРМИ

1. Наименования на документи, структури и дефиниции в дизайна на ЕС

Регистрираният дизайн на Общността (RCD) става Регистриран дизайн на ЕС (EU design). Съдът за дизайн на Общността става Съд за дизайн на ЕС. Регламентът за дизайн на Общността става Регламент за дизайн на Европейския съюз (EUDR). Директивата за дизайн на Общността става Директива за дизайн на ЕС. Името на Службата вече е Служба на Европейския съюз за интелектуална собственост. Тези въпроси се разглеждат в Директивата и в Регламента едновременно в сравнителен анализ с предходните правни положения³.

2. Определение за дизайн и продукт

Актуализирани и представени са подробни дефиниции на понятията за дизайн, за продукт и свързани с тях други понятия. Тази актуализация, изясняване и разширяване на настоящите дефиниции имат за цел да бъдат актуални в бъдеще при отговор на технологичния напредък и да осигурят по-голяма правна сигурност и прозрачност по отношение на дизайна като обект на закрила. Те са следните:

- Дизайн на Общността се заменя с **Дизайн на ЕС**, като се правят всички необходими семантични промени.

³ Тук се използва дизайн на ЕС като тъждествен с промишлен дизайн, закрилян за територията на ЕС. Анализът се придържа към утвърдените правни дефиниции, понятия и правни термини при превод на официалните текстове на Директива и на Регламента и не претендира за изчерпателност на изложението по темата.

В сравнителния анализ са използвани източници научна литература, които са следните: Ж. Драганов. *Правна закрила на промишления дизайн в ЕС*. София, ИК – УНСС, 2023; М. Markova. Protection of Industrial Design as Intellectual Property Right in European Union. *NTUT Journal of Intellectual Property Law and Management*, 7, 1, (2018), 46 – 61. М. Markova. Dualistic nature of the object of intellectual property „industrial design“. *UNWE Nauchni trudove*, 1 (2018), 189 – 219, М. Маркова. *Закрила на промишления дизайн в страната и чужбина*. София, Патентно ведомство на Република България, 2008.

- **Дизайн** означава външният вид на целия продукт или на част от него, който произтича от неговите характеристики, по-специално на линиите, контурите, цветовете, формата, текстурата и/или материалите на самия продукт и/или неговите орнаменти, декорация, включително и **движение, преход или друг вид анимация на тези характеристики.**
- **Продукт** е всеки промишлен или занаятчийски артикул, различен от компютърни програми, независимо дали е въплътен във **физически обект или се материализира в цифрова форма.**
- **Части**, предназначени да бъдат сглобени в комплекти от изделия за обзавеждане, пространствено разположение на елементи, предназначени да образуват интериор, както и части, предназначени за сложен продукт; графични решения като символи, лоба, двуизмерни орнаменти/шарки, и типографски шрифтове, графични потребителски интерфейси, уебсайтове, с изключение на компютърни програми.
- **Сложен продукт** този, който се състои от множество компоненти, които могат да бъдат заменени, и позволява разглобяване и повторно сглобяване на продукта. Съгласно EUDR, чл. 26а, както е въведен в новия Регламент, се предвижда да има дизайнерски знак по аналогия със знак за ЕМ.
- Въвежда се знак D за закриляни решения. Така се информират потребителите и бизнеса за режим на регистриран дизайн с изключителни права. Знакът за регистриран дизайн се състои от буква „D“, оградена в кръг (D), която може да се използва, за да се посочи, че продуктът е защитен чрез регистрация на дизайн. Тази мярка е насочена към бизнеса, творците и обществото като цяло, за да бъдат информирани за наличието на изключителните права върху дизайна на ЕС.

3. Нови обекти, нова правна форма и обхват на дизайна на ЕС

Тук се идентифицират новите обекти и новите моменти за постигане на закрила на специфични дизайнерски решения в областта на съответните права на ЕС.

3.1. Включване на нови обекти

- 3D печат

Съгласно новия EUDR, член 19, параграф 2, буква „г“, изменен от Регламента, обхватът на изключителните права, предоставени от дизайн, е коригиран, за да се разшири и да включи и 3D принтиране – нова тенденция в работата с дигитален дизайн, която трябва да бъде защитена

като творчески резултат. По този начин създаването, изтеглянето, копирането и споделянето или разпространението до други на всеки носител или софтуер, който записва дизайна, представлява използване на дизайн в нарушение. Целта е да се даде възможност на притежателите на права за дизайн да се справят по-ефективно с предизвикателствата, породени от нарастващото внедряване на технологии за 3D печат, което налага съответно да се коригира обхватът на правата върху дизайна и той вече включва и триизмерните дигитални решения.

- **анимирани фигури и движения**



Fig. 1. RCD N 004037174, притежава се от ZHONG, Xionggen – physical person, class Locarno 19.06 – 3D printing pens – 3 D design



Fig. 2. Computer display, Apple Inc. анимирана икона

Възможността за закрила чрез дизайн на ЕС за последователност от изображения е правно регламентирана.

Примери: Дизайн на ЕС на Apple Inc. в 14.04 Екранни дисплеи (част от -), Анимирани дисплеи, представени в тази регистрация в 11 дизайна на ЕС.

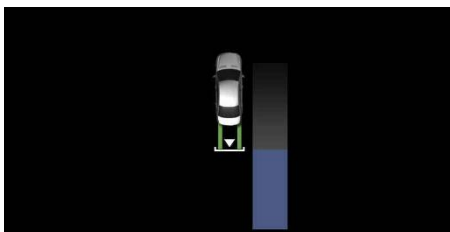


Fig. 3. RCD 001320436 of Holder MAROXX Software GmbH – Austria, представен в пет различни, последователни изображения

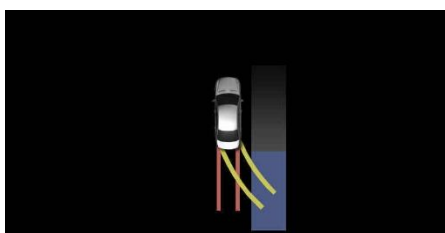
- **закрила на цифрови изображения, интернет сайтове и лога**

Посочените по-долу регистрирани дизайни в клас 14-00 демонстрират различни позиции на автомобила по време на паркиране, показани отдолу пред водача.

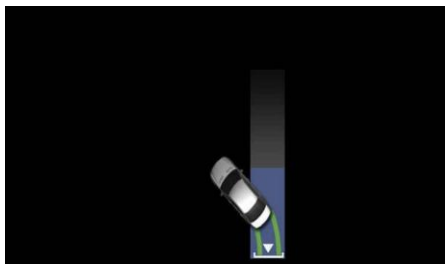
Изображение 1



Изображение 3



Изображение 8



Изображение 10



Fig. 4. RCD 000477559 – защитена от Mercedes-Benz Group AG в 10 различни дизайна в Locarno class 14-04 „Graphical user interfaces, Computer screen displays“

3.2. Досега съществуващият нерегистриран дизайн отпада и се предвижда изключително право само върху дизайн, който е регистриран. На лице е единна закрила под формата на **регистриран дизайн на ЕС**.

3.3. Изключително право върху регистриран Дизайн на ЕС. **Извън обхвата на изключителното право** върху дизайн на ЕС съгласно EUDR, чл. 20 са някои действия, като посочените тук.

3.3.1. **Идентифициране и цитиране/рефериране:** включва идентифициране и обозначаване на даден продукт, като се посочва притежателят на правото върху дизайна и се има за цел да се даде възможност за оперативна съвместимост на продукта.

3.3.2. **Коментар, критика или пародиране:** включва коментар, критика или пародия, разрешени, за да се защити правото на свобода на словото, без да се ограничава свободата на творчество и авторско право, създадено на основата на дизайн на ЕС.

3.3.3. **„Клауза за ремонт“** относно сменяеми/резервни части (чл. 19).

С цел евентуалното прекратяване на съществуващия преходен режим и хармонизиране на единния пазар на резервни части за смяна/ремонт се предлага в Директивата да се добави клауза за ремонт, подобна на тази, която вече се съдържа в чл. 110 от Регламент (ЕО) № 6/2002. Тази клауза е изрично предназначена за части, зависими от формата, които трябва да станат елемент на сложни съставни продукти, предвид решенията на Съда на ЕС по дела в областта на дизайна и потребностите на бизнеса.

Освен това следва изрично да се посочи, че Клаузата може да се използва като защита срещу искове за нарушение само ако потребителите са надлежно информирани за произхода на продукта, който ще се използва в сложния съставен продукт. За нея правният ефект се планира в по-далечно бъдеще, като гарантира защитата на съществуващите права за преходен период от 10 години.

4. Право на преждеползване

Въвежда се право на преждеползване (предишно ползване) в съответствие с член 22 от Регламент (ЕО) № 6/2002. Тази защита срещу нарушение закриля тези, които са инвестирали добросъвестно в дизайн на продукт преди датата на приоритет на регистриран дизайн – притежание на друго лице, и следователно имат правен интерес да предлагат на пазара продуктите дори ако външният им вид попада в обхвата на защита на по-късно регистрирания дизайн.

5. Принцип на кумулиране на закрилата на дизайн

Принципът на кумулиране на закрилата на дизайна и авторското право се запазва, като се отчита фактът, че след приемането на измененията в законодателство, хармонизацията в областта на авторското право на равнище ЕС е напреднала.

II. ПРОЦЕДУРНИ НОРМИ

За да се гарантира, че представянето на дизайни за закрила чрез „дизайн на ЕС“ е предмет на едни и същи процедурни изисквания за ясно и точно представяне, определящо обхвата на закрила за територията на ЕС, се предлага набор от подробни разпоредби, които са отразени в Регламента и Директивата.

1. Множествена заявка (член 27)

Съгласно EUDR, член 37 изискването за „единство на класа“ е премахнато. Това позволява по-голямо разнообразие на дизайните в множествена заявка в сравнение с възможностите в отменения режим на ограничението за единство в класа по Международната класификация на промишлените дизайни от Локарно. Така се дава възможност на заявителя да поставя в една заявка дизайни от различни продуктови и графични сфери. Все пак се оставя ограничението до 50 дизайна на заявка, за да се запази управляемостта на процеса. Структурата на таксовата система е опростена за множествена заявка за дизайни на ЕС. Премахването на изискването за единство на клас от Локарно за дизайни в една множествена заявка е изключително удобно за дизайнерите и бизнеса, тъй като води до административни облекчения и финансови икономии в таксите за заявяване и регистрация на дизайн на ЕС.

2. Отлагане на публикацията на дизайн (член 30)

В съответствие с чл. 50 от Регламент (ЕО) № 6/2002 се предвижда възможността да се поиска отлагане на публикуването на заявка за дизайн за период от 30 месеца от датата на подаване на заявката. Отложеното публикуване вече не подлежи на заплащане на такса за публикуване и притежателите на съществуващи дизайни не могат да предотвратят публикуването чрез неплащане, а трябва изрично да се откажат от тези, които не желаят да бъдат публикувани. Неплащането на таксата за отлагане при подаването на искането води до отхвърляне на заявката.

3. Подновяване на права върху дизайн на ЕС

Съгласно EUDR, чл. 50d от Регламента за изменение изчисляването на основния период за подновяване за дизайни на ЕС е приведено в съответствие с това на търговските марки на ЕС. Основният период за подновяване вече е шестмесечният период, който приключва до датата на изтичане на регистрацията. Актуализираната структура на таксите за подновяване насърчава поддържането само на активни, подходящи за пазара дизайни, като се гарантира, че регистърът на дизайните на ЕС актуален. Това е в съответствие на процеса на подновяване на марките на ЕС.

4. Производство за недействителност по административен ред (чл. 31)

Съобразно процедурите за заличаване на марка съгласно чл. 45 от Директива (ЕС) 2015/2436 страните членки следва да предвидят административна процедура за оспорване на валидността на регистриран дизайн, която да се обработва от техните служби за интелектуална собственост. В някои страни членки валидността на регистриран дизайн може да бъде оспорена само в съдебно производство.

5. Такси

Новата таксова схема предвижда обединяване на таксите за регистрация и публикуване в една такса за заявяване на дизайн на ЕС, а за множествена заявка се въвежда фиксирана такса за допълнителните дизайни при намалена такса за всеки допълнителен дизайн, както и на таксите за обявяване на недействителност и обжалване. До влизане в сила на новата регламентация таксите се изчисляват по стария ред.

Въвеждат се нови такси за подновяване на регистриран дизайн на ЕС. Важно за притежателите на регистриран Дизайн на ЕС по стария ред, че EUIPO ще използва датата на получаване на искането на потребителя за подновяване като дата за изчисляване на таксите за подновяване. За заявки, получени преди датата на прилагане на новата правна уредба, се прилагат старите такси. За искане за подновяване на регистриран дизайн на ЕС, получена след тази дата (1 май 2025 г.), се прилагат новите такси, които са, както следва: първо продължение – 150 евро (преди 90), второ продължение – 250 евро (преди 120), трето продължение – 400 евро (преди 150) и четвърто продължение – 700 евро (преди 180). Новата таксова система е целево ориентирана към поддържане на закрила на дизайни, за които има икономическа аргументация и пазарни перспективи.

ОБОБЩЕНИЯ И ИЗВОДИ

Без да претендира за изчерпателност, новата регламентация на дизайн на ЕС идва като отговор на цифровизацията на процесите на дизайнерско творчество и бизнес условията в съвременния дигитален свят. По-конкретно, резултатите от анализа на новата правна регламентация на дизайн на ЕС са, посочените тук.

1. Формулирани са подробни правни дефиниции на продукт и дизайн, като се вземе предвид дигитализацията на дизайнерското творчество и многобройните форми на използване на регистриран дизайн на ЕС. Определението за „дизайн“ като обект на закрила на интелектуалната собственост е по-широко и включва анимацията като нова форма на дизайн, включително движение и преход от форма в следващата такава. Дефиницията на „продукт“ е преработена, за да включва изрично материални и дигитални носители и се разширява до промишлен или занаятчийски продукт във физически обект или материализиран в цифрова форма.
2. Действащата закрила на дизайна в нерегистриран вид отпада. Новата наредба предлага да се премахне правото на нерегистриран дизайн и да се предоставят права само върху дизайн, който е регистриран. Съществува единна защита под формата на регистриран дизайн на ЕС.
3. Новата „клауза за ремонт“ и дизайн-резултат от 3D проектиране, както е въведено в Регламента, има т.нар. „клауза за ремонт“, свързана с резервните/сменяеми части на сложни съставни продукти и за уеб- и цифрови дизайнерски решения.
4. Изискването за „единство на класа“ е премахнато, което позволява по-голямо разнообразие от дизайни в една множествена заявка за регистрация на дизайн на ЕС. В същото време се въвежда ограничение до 50 дизайна в множествената заявка.
5. За компаниите от ЕС се осигурява хармонизирана система за дизайн на ЕС чрез предприетите мерки в Регламента и Директивата и така да се подобрят условията за функциониране на единния пазар на ЕС.

Регламентът и Директивата на ЕС относно дизайна на ЕС идват като отговор на цифровизацията на процесите на дизайн проектиране и резултати и на новите бизнес условия в съвременния технологичен свят. Позволяват оптимална закрила на дигитално създадените изображения, анимации, лога – плод на уеб и графичните дизайнери. Тази регламен-

тация относно правната защита на дизайните е публикувана в Официален вестник на Европейския съюз. Държавите членки ще разполагат с 36 месеца, за да предприемат необходимите мерки за транспониране на този нов Регламент и нова Директива за дизайн на ЕС в националните си законодателства.

Защитата на дизайна на нови или модифицирани продукти, които представляват или включват дизайн и графичен дизайн на уебсайтове, икони, лога, би осигурила на фирмите благоприятни икономически резултати, изразяващи се в по-добри пазарни позиции и формиране на имидж на иновативен и уважаващ интелектуалната собственост, лоялен иновативен бизнес субект. С новата система за закрила на Дизайн на ЕС се очаква повишаване на активността на българските заявители, които до края на месец юни, 2025 г. имат регистрирани 8867 дизайна, от които 526 са заявени и регистрирани в 2024 г. от общо 102275 за този период⁴.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Markova, M. Dualistic nature of the object of intellectual property „industrial design“. *UNWE Nauchni trudove*, 1 (2018), pp. 189 – 219.

Markova, M. Protection of Industrial Design as Intellectual Property Right in European Union. *NTUT Journal of Intellectual Property Law and Management*, 7, 1, (2018), 46 – 61.

Драганов, Ж. *Правна закрила на промишления дизайн в ЕС*. София, ИК – УНСС, 2023 (Draganov, Zh. *Pravna zakrila na promishlenia dizayn v ES*. Sofia, IK – UNSS, 2023).

Маркова, М. *Закрила на промишления дизайн в страната и чужбина*. София, Патентно ведомство на Република България, 2008 (Markova, M. *Zakrila na promishlenia dizayn v stranata i chuzhbina*. Sofia, Patentno vedomstvo na Republika Bulgaria, 2008).

⁴ <https://euipo.europa.eu/eSearch> – търсенето е направено при критерии период 2024 г. и страна на произход.